

6) [ומספתא פ"ט], 7) סנהדרין נח: ברכות ד, 8) דברים כז, 9) ויגו', 10) אמתא 11) ע"צ, 12) אמתא דר' יהודה אלטרין דוקא ומה"כ גבי יפ"ת כו"כ"ה כס"י, 13) ש"ך לע"כ, 14) כש"ל, 15) רש"ל ועי' כש"ל, 16) היו כ"ג ועל הראשונה. רש"ל וצמחש"א הגיה של הר גריזים היו כ"ז ועל השניה כ"ג חזקוני כו',

תורה אור השלם

- את אימתי אשלה לפניך והפאת את כל היום וְאֶת־יְמֵי־יָמֶיךָ תָּבֵא בְּהֵם וְתַחֲתֵי־אֵת כָּל־אֲיִכְיָךְ אֲלֵיךְ עָרְךָ: שְׁמוֹת כג כז
- תפל עליהם ואמרת וְתַחֲתֵי־בְדֻלִי וְזֶרְעִי יִדְמֹו כָּאֲבֹן עַד יַעֲבֹר עִמָּךְ ?? עַד יַעֲבֹר עִם־זוֹ קְיָיִתִּי: שְׁמוֹת טו טז
- וְכַתְּבָה עַל־הָאֲבָנִים אֵת כָּל־דְּבָרֵי־הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּאֵר הַיַּיִטֵּב:

דברים כז ח

- וְצִוּוּ אוֹתָם לְאָמֹר שֵׁאוּ לָכֶם מִזֶּה מִחוּץ הַיַּיִטֵּב מִמִּצְבֵי רִגְלֵי הַבְּהֵמִים הַכֵּן שְׂתִים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים וְהֶעֱבַרְתֶּם אוֹתָם עִמָּכֶם וְהִנַּחְתֶּם אוֹתָם בְּמִלּוֹן אֲשֶׁר תִּלְוֶנוּ בּוֹ הַלֵּיל: יְהוֹשֻׁעַ ד ג
- וְאֵת שְׂתֵים עֶשְׂרֵה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר לָקְחוּ מִן הַיַּיִטֵּב הַקֵּים יְהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגָל:

יהושע ד כ

6. וְשַׁלַּחְתִּי אֶת־הַצִּירְעָה לְפָנֶיךָ וְגִרְשָׁה אֶת הַחַיִּי אֶת הַכְּנַעֲנִי וְאֵת הַחִתִּי מִלְּפָנֶיךָ: שְׁמוֹת כג כח
7. וְאֲנִי הַשְׁמַדְתִּי אֶת הָאֲמֹרִי מִפְּנֵיהֶם אֲשֶׁר בְּגִבְהַת אֲרָצִים גְּבוּהוֹ וְחָסוּ הוּא בְּאֲלֻזִים וְאֲשַׁמֵּד פְּרִוֹ מִמַּעַל וְשָׂרְשָׁיו מִתְּחִתִּי: עִמּוֹס ב ט
8. וְכִלִּי יִשְׂרָאֵל חֲקִינִי וְשָׂרְשִׁי וְשִׁפְטֵי עַמִּיִם מִזֶּה וּמִזֶּה לְאֶרֶץ נֶגֶד הַבְּהֵמִים הַלְוִיִם נִשְׂאִי אֶרֶץ בְּרִית ?? בְּבֵר כַּאֲרֻחַ חֲצִוִּי אֶל מוֹלֵה הַר גְּרִזִים וְהֲחִצִּוּ אֶל מוֹלֵה הַר עֵיבֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה מִשָּׁה עֶבֶד ?? לְבָרֵךְ אֶת הַקָּם יִשְׂרָאֵל כְּרֹאשְׁתָּהּ: יְהוֹשֻׁעַ ח לג
9. שְׁשֵׁה מִשְׁמֹתֶם עַל הָאֲבֹן הָאֶחָד וְאֵת שְׁמוֹת הַשְּׁשֵׁה הַנּוֹתָרִים עַל הָאֲבֹן הַשְּׁנַיִת הַנּוֹתָרִים: שְׁמוֹת כח י

הגהות הב"ח

8) רש"י ד"ה והעלו י"ל קודם ד"ה פיו:

גליון הש"ס

גם וקיפלו את האבנים. כמו וקלפו רש"י חזקוני מד ע"א ד"ה חלקל:

אלו נאמרוין פרק שביעי סוטה

כמאן כר' שמעון, דאמר שכחז להם שיחזרו בשבועה ויקבלום אלמא לא היו העומדין חוץ לגבולין בכלל לא תמיה כל נשמה^א אצל לר' יהודה כולן בכלל לא תמיה: **נפרו**. מתקלקל מרעי: **והמוסי**. לשון מהומה ועירוב הגוף ומה שכתוכו: **זיאה ראשונה**. זימי יהושע: **זיאה שניה**. זימי עזרא: **ליעשום להם נס**. לעלות צרוע ולא יהיו משתעבדים למלכות אלא שגרס מטאס של ישראל זימי בית ראשון ונגזר עליהם שלא יעלו אלא ברשות דכתיב מי צנס מכל עמו (עזרא 6): **פריו ממעל**.

עיניו: ו**שרשיו מהסת**. סירות: 6) **והעלו עולום ושלמים**. שך נלטוו בצומה פרשה אצנים שלמות מצנה וגו' וצמת שלמים וגו': **מאיו והחלו**. זייהשע הכי כתיב זהאי קרא דמתני' וכל ישראל וגו' חליו אל מול הר גריזים והחליו אל מול הר עיבל למה לי למיכתב והחליו דמשמע או חליו המיוחד או חליו הנזכר במקום אחר: **דדך שחוקין**. השצטיס צהר גריזים והר עיבל דכתיב

(דברים 8) אלה יעמדו לנרך את העס וגו' ואלה יעמדו על הקללה^ב כך חלוקים בצצני אפוד שאלמו צהן ששה משמותם וגו' הןן ששה דהר גריזים כתוצים על האחת וששה דהר עיבל כתוצין על השנית והיינו דכתיב והחליו אותו חליו החקוק צאחת מן האצנים: **כסדר יידתן** ששה האחרונים כסדרן גז ואשר יששכר וחזקוני יוסף וצנימין זהו סדר לידתן וששה ראשונים נכתבו זה יהודה ראובן שמעון ולוי דן ונפתלי כסדר לידתן מוץ מיהודה: **ועשרים וחמשה על אבן זו**. לקמין^ג פריך ששה אחרונים עשרים וארבע הוא דהווי: 6)

ששה שבטים עלו לראש הר גריזים עלו לראש הר גריזים **כאן** כך חלוקין באבני אפוד מיתבי אשתי אבנים טובות היו לו לכהן גדול על כתיפו אחת מכאן ואחת מכאן ושמות שנים עשר שבטים כתוב עליהם ששה על אבן זו וששה על אבן זו שנאמר **ששה משמותם על האבן האחת וגו' שניה** כתולדותם ולא ראשונה כתולדותם מפני שיהודה מוקדם וחמישים אותיות היו עשרים וחמש על אבן זו ועשרים וחמש על אבן זו רבי חגיגא בן גמליאל אומר לא

בשם ר' יונתן אמר אילו היה כל שבטו של לוי שם לא היו שוין למה שכבר נפלו משבטו של שמעון עשרים וארבעה אלף שבטים א"ר יוסי בר בון אילו היה שם כל שבטו של לוי היו שוין למה שלא בא משבט ראובן וגד אלא מ' אלף חלוצי צבא והשתא אתי שפיר והחליו אל מול הר עיבל חליו המצובר שהוא הרוב דהוי חליו שבצטיס ורובא צבגרי ומינה כשתדקק צמנין אחרון שנאמר צו לאלה תחלק הארץ (במדבר ט) לאחר שמתו מרגלים דכתיב וצאלה לא היה איש וגו' והיה צגנת הארבעים לאחר פטירת אהרן דכתיב זיה ויעל אהרן הכהן וגו' וימת שם צגנת הארבעים ללאת בני ישראל מארץ מנרים **חדש החמישי** (שס לג) והכי מוכח בסדר עולם תמנא צמנין שבצטיס שעמדו על הר גריזים עודף על אותן שעמדו צהר עיבל תשע אלף חסר ק"ל ואפילו אס עמדו לויס למטה שמנה אלף עדיין היו מצויצין של הר גריזים קרוב לאלף שהרי אתה מוצא בפרטן של אותן שבצטיס שעמדו על הר עיבל שלש מאות ושבעת אלפים ותתק"ל וצפרטן של הר גריזים ג' מאות וששה עשר אלף ות"ת וי"ל הא דלמרינן צירושלמי שאס היה שם כל שבט לוי היו שוין לאו דוקא שוין שהרי מצויצין היו אלא כלומר לא היו של הר גריזים פחותין 6) והשתא שלא היו כל שבט לוי שם נרתיך לומרן שעמדו לויס למטה תשע אלף או יותר אלא הא דלמר רבי שמואל צר נחמניו בשם ר' יונתן אילו היה שם כל שבטו של לוי לא היו שוין למה שכבר נפלו משבטו של שמעון עשרים וארבעה אלף קשיא וארבעה אלף קשיא שהרי המנין היה אחרי כן דכתיב ויהי אחרי המגפה וגו' (שס כה) ומה שחלק עליו ר' יוסי צר בון לפי שלא בא משבט ראובן וגד אלא מ' אלף חלוצי צבא א"כ לא נשארו משבט ראובן אלא ג' אלף ותש"ל שהרי כל פקודין שבט [ראובן] לא היו כי אס מ"ג אלף ותש"ל והיאך היו אותן ג' אלף ותש"ל של ראובן שנשארו מעבר לירדן ממלאין לכ"ד אלף שנפלו משמעון שהיה צגנת הארבעים מיהו הא לא קשיא דאיכא למימר דהכי קאמר מחמת חסרון משבט שמעון שנפלו צגמפה אפילו היה שם שבטו של לוי לא היו שוין דמתוך כך היו של הר גריזים מועטין ולא שיחסרו מהן עשרים וארבעה אלף משמעון 6) [אלא ג' אלפים או פחותן ועלה קאי רבי יוסי צר בון אפילו לדבריך כשאתה מחסר כנגדו ג' אלף ותש"ל משבט ראובן שנשארו מעבר לירדן והיו שוין שמחמת חסרון משבט שמעון אין חסר יותר מג' אלף ותש"ל אצל היהודי דר' שמואל צר נחמניו תיקשי דכפרישית שהמגפה היתה קודם למנין: **עשרים** **על אבן** זו ועשרים וחמש **על אבן** זו. ירושלמי והלא אינן אלא כ"ג מכאן וכ"ז מכאן פי' לתנא דמני תהס כסס שחלוקים כאן כך חלוקין בצצני אפוד מקשה עליה על אותה אבן שהיו עליה של הר גריזים 6) היו כ"ג ועל השניה כ"ז וחזקוני מלא ומשני א"ר יוחנן צנימין היה חלי מכן וי"ל דעל השניה שחזויצין עליה אותו של הר עיבל היה כתוב צ"ג ועל הראשונה ימ"ן א"ר זבידא ויאות מי כתיב ששה שמוסם לא כתיב אלא ששה משמותם משמותם ולא כל שמוסם: לעשות

לו.

כמאן בר"ש. ואת' דלמא ציפת תואר אפילו ר' יהודה מודה דהא לא דברה תורה אלא כנגד היצר והואיל והותרו שאר נכריות דהלכה למשה מסיני דקנאין פוגעין צו דליתא צפרק שני דע"ז (דף לו:) הותרו אפילו כנענים שבחונה לארץ צמקוס שהותרה יפת תואר דלמר צפ"ק דקידושין (דף כא:) אציעיל להו כהן מהו ציפת תואר רצ אמר מומר ושמואל אמר אסור צזיאה ראשונה כ"ע לא פליגי דשרי שלא דברה תורה אלא כנגד היצר הרע ועוד אפילו ר"ש מה הוצרך להמירה מאי שגא מכהן אע"ג דזונה היא לא איצטרין קרא למשרייה הואיל ולא דברה תורה אלא כנגד היצר הרע וי"ל כיון דלא התיר יפת תואר אלא צמלחמות הרשות שצו הכתוב מדבר שמע מינה דגבי כנענים לא אמרינן לא דברה תורה אלא כנגד היצה"ר דאע"ג דאיכא יצר אמר לא תמיה אפילו צמקוס יפת תואר הלך לרבי יהודה דלית ליה כנענים שבחונה לה נמי בכלל לא תמיה ואין מקבלין אותו לא היה ממיר צמקוס יפת תואר מיהו איכא למימנה לר"ש דלמר מקבליס אותס ואינס בכלל לא תמיה למה לי קרא ושצית שציו לרצות יפת תואר ואכתי 6) נימא איפכא דדוקא לרבי יהודה איצטרין וגזירת הכתוב הוא גבי יפת תואר שבחונה לה אע"פ שכנענים אחרים שבחונה לה סס בכלל לא תמיה וי"ל דעיקר טעמא דר"ש אקרא ושצית שציו סמיך דאי מההיא קרא למען אשר לא ילמדו איכא למימר כר' יהודה דליתא למשרייה או שאר אומות או כנענים קודם שהתחילו צמלחמה: **ואחר כך הביאו את האבנים**. ה"ג צמוספתא (פ"ח) והציאו את האצנים שהעלו מן הירדן וצנו את המוצח והעלו עולות ושלמים ולא גרסינן וכתצו עליו את התורה: 6) **כמא' והחציו חציו של מול הר גריזים מרובה מחציו של הר עיבא**. לשון הירושלמי מיושב יותר דגרסינן תסס מה תלמוד לומר והחליו מלמד שמעטין צהר גריזים ומרובין צהר עיבל למה שאין שבטו של לוי כולו שס שאס היה כל שבט לוי שס היו שוין ר' שמואל צר נחמניו

שציו לרבות כנענים שבחוקס. בא הכתוב להחיר כנענים שבחוצה לארץ ולקיים מהם יפת תואר שלא יהא בכלל לא תחיה כל נשמה: כמאן כר' שמעון שכתב להם שיחזרו בתשובה דדוקא אותם העומדין בבבלין אבל העומדין חוץ לגבולין לא היה בכלל לא תחיה כל נשמה. שאם היו רוצים לפנות את ארצם והולכינ כמסו בצטוו להחרימם כל שבטו הגרגשי והלך לו. (אלא) [אבל] לר' יהודה כולם בכלל דלא תחיה ואת' לר' יהודה דאמר דצטוו להחרימם כל הכנענים שבחוצה לארץ למה לי קרא דלא תתחנן כס תיפוק לי' מלא תחיה כל נשמה. וי"ל דאיצטרין כגון אותן שלא יוכלו להחרימם כדאי' בספר שופטים וכגון הגרגשי שפינה והלך לו: דמשה לא עבר דילה היתה עוברת הירדן והלא לא כבשו או אלא ארץ סיוחן ועצו ושמה אותן שנמלטו מארץ סיוחן ועצו לעבר הירדן של ארץ כנען לא הויקא הצרעה עד יהושע:

עין משפט ונר מצוה

כז א מ"י פ"ט מהל' כלי המקדש הל' ט וע"ש צ"מ:

מוסף רש"י
זו ביאה ראשונה. שנאו לארץ זימי יהושע (ברכות ד.ט.) זו ביאה שניה. שעלו מנלות צבל צימי עזרא (שס.) ליעשות להם נס. לנאז ציר ממה (שס) לעלות צרוע על כהנס של מלכי פרס (סנהדרין צח.) בביאה שניה. צימי עזרא, כביאה ראשונה. צימי יהושע, מדיקסן הכתוב (שס.) אלא שגרים החטא. ולא הלכו אלא ברשות כורס וכל ימי מלכי פרס נשתעצזו להס לנורס ולאשתרשעו ולמריס האחרון (ברכות ד.ט.) וקיפלו. כמו וקיפלו (חזקוני טז. שס.)

תוספות שאני

שכיוו לרבות כנענים שבחוקס. בא הכתוב להחיר כנענים שבחוצה לארץ ולקיים מהם יפת תואר שלא יהא בכלל לא תחיה כל נשמה: כמאן כר' שמעון שכתב להם שיחזרו בתשובה דדוקא אותם העומדין בבבלין אבל העומדין חוץ לגבולין לא היה בכלל לא תחיה כל נשמה. שאם היו רוצים לפנות את ארצם והולכינ כמסו בצטוו להחרימם כל שבטו הגרגשי והלך לו. (אלא) [אבל] לר' יהודה כולם בכלל דלא תחיה ואת' לר' יהודה דאמר דצטוו להחרימם כל הכנענים שבחוצה לארץ למה לי קרא דלא תתחנן כס תיפוק לי' מלא תחיה כל נשמה. וי"ל דאיצטרין כגון אותן שלא יוכלו להחרימם כדאי' בספר שופטים וכגון הגרגשי שפינה והלך לו: דמשה לא עבר דילה היתה עוברת הירדן והלא לא כבשו או אלא ארץ סיוחן ועצו ושמה אותן שנמלטו מארץ סיוחן ועצו לעבר הירדן של ארץ כנען לא הויקא הצרעה עד יהושע: